

ТЕМА 10. ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Суть, завдання і органи фінансового контролю.
2. Форми й методи державного фінансового контролю.

1. СУТЬ, ЗАВДАННЯ І ОРГАНИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Фінансовий контроль, з одного боку, є одною із завершальних стадій управління фінансами, а з другого – необхідною умовою забезпечення ефективності цього процесу. Формально об'єктом фінансового контролю є фінансові показники діяльності, але оскільки вони відображають весь процес формування, розподілу, перерозподілу й використання фінансових ресурсів у державі, то фактично об'єктом фінансового контролю є процес виробничо-господарської діяльності.

Необхідною умовою результативності фінансового контролю є забезпечення достовірності й повноти бухгалтерського обліку і дотримання фінансової дисципліни всіма ланками бюджетної системи. Основна увага в процесі державного фінансового контролю приділяється своєчасності та повноті мобілізації державних фінансових ресурсів, додержанню законності у їх використанні. Таким чином, фінансовий контроль становить собою цілеспрямовану діяльність законодавчих і виконавчих органів влади і недержавних організацій по забезпеченню законності, фінансової дисципліни і ефективності використання фінансових коштів.

Основні завдання фінансового контролю полягають у наступному:

- перевірка виконання юридичними і фізичними особами їх фінансових зобов'язань перед державними органами;
- перевірка законності використання фінансових ресурсів державними підприємствами, установами й організаціями;
- попередження і усунення виявлених порушень фінансової дисципліни;
- дотримання правил здійснення фінансових операцій, обліку і звітності.

Фінансовий контроль здійснюється відповідно до фінансового законодавства, законів України, постанов державних органів влади, наказів та інструкцій міністерств і відомств.

Фінансовий контроль в Україні як і в інших державах здійснюється органами законодавчої, виконавчої влади і спеціальними органами фінансового контролю.

Парламентський контроль здійснює Верховна Рада при розгляді і затвердженні державного бюджету і звіту про його виконання. У Верховній Раді є два постійно діючі комітети, що здійснюють безперервний парламентський контроль за станом і рухом державних коштів: Комітет з питань бюджету і Комітет з питань фінансів і банківської діяльності.

Верховна Рада здійснює фінансовий контроль у значній кількості різноманітних форм, це: спеціальні парламентські слухання доповідей Кабінету Міністрів, що носять назву «днів уряду», обговорення програм діяльності уряду тощо.

Особливими контрольними повноваженнями наділена Рахункова палата Верховної Ради, яка незалежна від уряду. Повноваження Рахункової палати поширюються на Верховну Раду, органи виконавчої влади, НБУ, Антимонопольний комітет, Фонд державного майна і інші органи. Рахункова палата має право контролювати місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші первинні ланки бюджетної системи.

Головними завданнями Державної податкової служби України є:

- контроль за дотриманням податкового законодавства, правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю сплати в бюджет податків, зборів і інших обов'язкових платежів;

- прийняття рішень про застосування фінансових санкцій та адміністративних штрафів до порушників податкового законодавства.

Міністерство фінансів України, його управління і відділи здійснюють контроль у процесі розгляду державного бюджету, аналізу кошторисів міністерств і відомств, проведення перевірок і ревізій. В системі Міністерства фінансів України є два спеціальних контролюючі підрозділи: Державне казначейство і Державна аудиторська служба.

Державне казначейство контролює надходження і витрачання коштів державних бюджетних фондів; розробляє і затверджує нормативно-методичні документи з питань бухгалтерського обліку і звітності щодо виконання бюджетів усіх рівнів, збирає і аналізує документацію про стан виконання державного бюджету, подає цю звітність Верховній Раді, уряду і міністерству фінансів.

Головним завданням Державної аудиторської служби України є здійснення державного контролю за використанням коштів і матеріальних цінностей, їх зберіганням, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, відомствах, фондах, бюджетних установах, а також на підприємствах і в організаціях, які одержують кошти з бюджетів будь-якого рівня чи державних валютних фондів.

Кабінет Міністрів України здійснює контроль за фінансовими ресурсами в ході втілення в життя фінансової політики, державної політики з питань ціноутворення і оплати праці, здійснення загальнодержавних і міждержавних економічних програм тощо.

Контрольні функції Президента України у сфері фінансової діяльності впливають із його статусу глави держави і глави виконавчої влади в Україні.

2. ВИДИ Й МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

В залежності від прийнятих за основу критеріїв фінансовий контроль поділяється на декілька видів. За ознакою часу проведення контролю виділяють попередній, поточний і наступний фінансовий контроль.

Попередній фінансовий контроль здійснюється на стадії розгляду і прийняття рішень з фінансових питань до початку витрачання фінансових

ресурсів. Він проводиться на основі глибокого аналізу і справляє превентивний вплив на прийняття чи неприйняття відповідних фінансових рішень.

Поточний фінансовий контроль здійснюється над безпосередньо оперативною фінансовою діяльністю і полягає в систематичній перевірці фінансової дисципліни.

Наступний фінансовий контроль звичайно виконується або після настання звітного періоду, або по завершенні певних етапів фінансової діяльності. Наступний фінансовий контроль становить базу для аналізу й оцінки не тільки ефективності використання фінансових коштів, а й ефективності організації фінансової роботи у цілому.

Фінансовий контроль здійснюється різними методами. Під методами фінансового контролю розуміють засоби, прийоми і способи його виконання. Найчастіше використовуються такі методи фінансового контролю, як ревізії, обстеження, інспекції, інвентаризації, перевірка документації, стану обліку і звітності, заслуховування доповідей посадових осіб про фінансову діяльність на засіданнях органів державної виконавчої влади, сесіях органів державної представницької влади.